Miran Možina[1], Tomaž Flajs[2], Romana Kress[3],
Irena Kosovel[4], Urška Kranjc Jakša[5] in Primož Rakovec[6]

Novi zakoni o psihoterapiji v Evropi: Kako se je zataknila Slovenija?

New laws on psychotherapy in Europe: How did Slovenia get stuck?

V četrtek, 18. junija 2020, smo predstavniki Fakultete za psihoterapevtsko znanost Univerze Sigmunda Freuda v Ljubljani (SFU Ljubljana), Teološke fakultete Univerze Ljubljana (TeoF UL), Fakultete za uporabne družbene študije (FUDŠ), Združenja zakonskih in družinskih terapevtov Slovenije (ZZDTS), Slovenskega združenja za psihoterapijo in svetovanje (SZPS) in Slovenske krovne zveze za psihoterapijo (SKZP) organizirali spletno okroglo mizo z istim naslovom. Pritegnila je veliko pozornost, saj ji je prisostvovalo 300 poslušalcev. Posnetek je dostopen na *https://youtu.be/5h3X1SeTJeQ*

Gostje okrogle mize so bili:

- Ddr. Alfred Pritz, psiholog in psihoanalitik, od leta 2005 rektor Univerze Sigmunda Freuda na Dunaju, avtor avstrijskega zakona o psihoterapiji iz leta 1990;
- dr. Charles Cassar, psihoterapevt z Evropsko diplomo iz psihoterapije, predsednik EAP (Evropska zveza za psihoterapijo), predsednik MAP (Malteška zveza psihoterapevtov), predsednik državnega strokovnega odbora za poklic psihoterapije na Malti;
- doc. dr. Katharina Reboly, psihoanalitičarka, ustanovna direktorica SFU

1 Mag. Miran Možina, psihiater in psihoterapevt, dekan in direktor Fakultete za psihoterapevtsko znanost Univerze Sigmunda Freuda v Ljubljani, Trubarjeva 65, 1000 Ljubljana, miranmozina.slo@gmail.com

2 Tomaž Flajs, psihoterapevt, podpredsednik Slovenske krovne zveze za psihoterapijo, tflajs@gmail.com

3 Romana Kress, predsednica Slovenske krovne zveze za psihoterapijo, romana.kress@skzp.org

4 Irena Kosovel, psihoterapevtka, predsednica Slovenskega združenja za psihoterapijo in svetovanje, irena.kosovel@gmail.com

5 Urška Kranjc Jakša, zakonska in družinska terapevtka stažistka, predsednica Združenja zakonskih in družinskih terapevtov Slovenije, ukranjcjaksa@gmail.com

6 As. dr. Primož Rakovec, psihosocialni svetovalec, Fakulteta za uporabne družbene študije v Novi Gorici, predsednik Združenja za psihosocialno svetovanje in psihoterapijo, primoz.rakovec@fuds.si

Berlin od leta 2013;
- dr. Tamara Prevendar, psihologinja in specializantka psihoterapije, avtorica monografije o psihoterapiji na Hrvaškem in o poteku sprejemanja hrvaškega zakona o psihoterapiji, ki je začel veljati leta 2018;
- Zoran Milivojević, dr. med., psihoterapevt, predsednik Zveze psihoterapevtov Srbije, eden ključnih akterjev pri oblikovanju novega srbskega predloga zakona o psihoterapiji;
- Tomaž Flajs, geštalt psihoterapevt z Evropsko diplomo iz psihoterapije, podpredsednik Slovenske krovne zveze za psihoterapijo, član Delovne skupine za slovenski zakon o psihoterapiji;
- moderator pa je bil mag. Miran Možina, psihiater in psihoterapevt, direktor in dekan Fakultete za psihoterapevtsko znanost Univerze Sigmunda Freuda v Ljubljani,

Okrogla miza se je začela z desetminutnimi uvodnimi predstavitvami gostov: Alfred Pritz in Charles Cassar sta najprej skupaj predstavila trenutno stanje psihoterapevtske zakonodaje v Evropi, nato pa so sledile podrobnejše predstavitve normativne urejenosti v Avstriji (Pritz), na Malti (Cassar), v Nemčiji (Reboly), na Hrvaškem (Prevendar), v Srbiji (Milivojević) in Sloveniji (Flajs). Sledila je diskusija, v katero se je aktivno vključila tudi predstavnica Ministrstva za zdravje, državna sekretarka dr. Tina Bregant. V nadaljevanju sledijo nekateri ključni poudarki iz predstavitev in diskusije.

Trenutno stanje psihoterapevtske zakonodaje v Evropi

Alfred Pritz je na začetku poudaril, da približno 32 % evropskega prebivalstva trpi zaradi različnih čustvenih motenj: tesnobe, depresije, stresa, družinskih in partnerskih konfliktov ipd. Pojavlja se vprašanje, kdo od strokovnjakov lahko nudi pomoč in podporo tem ljudem v stiski. Imamo veliko strokovnjakov, npr. psihiatre, psihologe, svetovalce, duhovnike, ezoterične zdravilce, ki lahko nudijo neko vrsto pomoči in odgovarjajo na stiske ljudi. Psihoterapija pa nudi pomoč preko odnosa med psihoterapevtom in pacientom ter se osredotoča na individualni razvoj posameznika. Psihoterapevtskih pristopov je veliko, v Evropi jih je trenutno priznanih in v veljavi okoli 20. Pritz je poudaril, da je pomembno, da v Evropi končno uredimo poklic psihoterapevta. Trenutno imamo v Evropi 16 zakonov, ki regulirajo to področje, veliko držav pa se še nahaja v postopku sprejemanja zakona. Prednosti urejenosti poklica psihoterapevt je več, in sicer: (1) da pacient sploh ve, kdo psihoterapevt je in (2) vsi zakoni vsebujejo neke vrste kontrolo kvalitete psihoterapevtskega izobraževanja in prakse, poleg tega pa je zakon podlaga za (3) zagotavljanje socialne varnosti. V marsikateri državi, kjer

je poklic psihoterapevt zakonsko urejen, zdravstveno oz. socialno zavarovanje povrne pacientom stroške psihoterapije (v Avstriji, Nemčiji, Italiji, Švedski, Franciji, na Hrvaškem, Nizozemskem in Finskem in Malti). Veliko držav status psihoterapevta še ureja, nekatere se tudi zavzemajo uveljavitev dodiplomskega študija psihoterapije. Pritz je poudaril da, je cilj uveljavitev mednarodnih smernic za evropsko ureditev področja psihoterapije. Do tam je pot še dolga, saj bi moralo vsaj 2/3 držav Evropske unije sprejeti zakone o psihoterapiji in šele takrat bo možno sprožiti razpravo v Evropskem parlamentu.

Charles Cassar je kot njen predsednik predstavil delovanje Evropske zveze za psihoterapijo (EAP) na tem področju. Pričeli so s standardiziranjem izobraževalnih standardov za psihoterapijo (na osnovi primerjave med različnimi evropskimi državami), ki jih bodo naslednje leto predstavili Evropskemu parlamentu (pogoj, da je nek poklic priznan na evropski ravni, je namreč skupni izobraževalni okvir (ang. Common training framework), ki se izoblikuje na osnovi izobraževalnih standardov). Cilj prizadevanj EAP na evropski ravni je uveljavitev skupne zakonske regulative oziroma smernic za samostojni poklic psihoterapevta.

Stanje v Avstriji

Alfred Pritz je poudaril, da je zakonska urejenost poklica psihoterapevt v Avstriji stara že 30 let in je trenutno pred prenovo (zakon je bil sprejet leta 1990). Ker je bila Avstrija med prvimi evropskimi državami, ki je dobila zakon, je ta imel pomemben mednarodni vpliv. Ker je zakon uveljavil psihoterapijo kot samostojni poklic, ki ni temeljil na psihologiji, medicini ali socialnem delu, temveč na drugih vstopnih izobraževalnih pogojih (odprl je možnost izobraževanja takoj po maturi), je bil zelo pomemben za oblikovanje podobe o tem poklicu v javnosti. Nov poklic psihoterapevt temelji na psihoterapevtski znanosti kot znanosti o subjektivnosti.

Avstrijski zakon ureja izobraževalno pot, psihoterapevtsko dejavnost in etične standarde. Zakonska urejenost poklica psihoterapevt je odprla tudi možnost za zdravstveno in socialno zavarovanje. Javno zavarovanje že od leta 1991 povrne stroške psihoterapije. Takrat se je iz proračunskih sredstev financiralo psihoterapevtske storitve za približno 1 milijon evrov, danes pa za približno 120 milijonov evrov. Zakonska urejenost področja psihoterapije poleg možnosti uveljavitve zdravstvenega in socialnega varstva pacientov poskrbi tudi za večjo prepoznavnost in poznavanje psihoterapije v širši javnosti ter za njeno ločevanje od drugih poklicev. Kot negativno plat zakonodaje je Pritz izpostavil pretirano birokracijo, ki je svetovna pandemija. Zato je potrebno biti stalno pozoren, da

birokrati ne uničijo bistva psihoterapije.

Na vprašanje, kako je zakon vplival na odnose med psihoterapevti, psihiatri in psihologi, ki si v številnih državah pogosto nasprotujejo, je Pritz poudaril pomembnost hkratne zakonske urejenosti obeh področij, tako psihoterapije kot psihološke dejavnosti. V Avstriji so v parlamentu oba zakona leta 1990 sprejeli istočasno. Če ni urejenosti obeh področji, prihaja do močnih napetosti, kot se trenutno kažejo v Nemčiji. Psihologi so tam izgubili psihoterapijo. V Avstriji so istočasno s psihoterapevti tudi psihologi oblikovali svojo identiteto, kar je bilo prav tako zahtevno. Za vsako poklicno skupino je zahtevno definirati svojo identiteto. Tudi v Avstriji je konkurenca med psihologi in psihoterapevti še vedno prisotna, zato je pomembno, da spoštujemo tudi interese psihologov, da zakonsko uredijo svoje področje . Nasprotovanj med psihiatri in psihoterapevti ni več. Na začetku so psihiatri močno odreagirali na težnje po zakonu o psihoterapiji, sčasoma pa so ugotovili, da zaradi tega niso izgubili denarja in da so še iskani na mnogih področjih, še posebej v okviru medicinskega zdravljenja. Nekateri med njimi so tudi postali psihoterapevti, sicer ne v tolikšnem številu, kot bi si želel Pritz. Za psihiatre je namreč psihoterapija izguba zaslužka, saj z medicinsko obravnavo veliko bolje zaslužijo kot s psihoterapijo. Zato samo nadarjeni izberejo psihoterapevtski način pomoči.

Na vprašanje, kaj je akademizacija psihoterapije prinesla Avstriji, je Pritz odgovoril, da so sprejeli zakon (leta 1990) 15 let pred akademizacijo (leta 2005 se je odprla Univerza Sigmunda Freuda). Univerza Sigmunda Freuda ima veliko znanstveno produkcijo. Ko je bil mlad psihoterapevt, je bila v povprečju izdana ena ali dve psihoterapevtski knjigi na leto, zdaj pa izide nova psihoterapevtska knjiga vsakih 14 dni. Študij psihoterapije lahko primerjamo s zobozdravstvenim študijem. Lahko rečemo, da se v akademskih programih educirajo »zobozdravniki za dušo«. Podobno kot mora zobozdravnik veliko vedeti o celem telesu, čeprav se ukvarja le z zobmi, in o tehnikah zdravljenja, za psihoterapevta ni dovolj, da ima dobro dušo in empatijo, zato se študenti učijo veliko temeljnih znanj in tehnik. Univerza ima tudi štiri ambulante, kjer imajo študentje možnost teoretična načela uporabljati v praksi.

Stanje na Malti

Charles Cassar je predstavil dolgotrajni proces sprejemanja psihoterapevtskega zakona na Malti. Pot do zakona se je začela pred 20 leti, ko psihoterapija še ni bila priznana kot samostojen poklic. Takrat je bil dostop do psihoterapevtskega izobraževanja omogočen samo psihologom, socialnim delavcem, zdravnikom,

zobozdravnikom ipd. Sprejemanje zakona je bilo močno pod vplivom vsakokratnega političnega sestava. Trnova pot za priznanje poklica psihoterapevt se je tako velikokrat začela in tudi končala na političnem parketu in potrebno je bilo veliko lobiranja. Zakon o psihoterapiji je bil končno sprejet septembra 2018. Zakon jasno določa kriterije, kar je končana prva stopnja humanistične ali družboslovne smeri in 3000 ur izobraževanja v izbranem psihoterapevtskem pristopu, ki minimalno vsebuje vsaj 1000 ur teoretičnega dela, ki mora zadostiti pogojem druge bolonjske stopnje. Zakon prav tako določa zakonodajni okvir, kdo lahko dela kot psihoterapevt. Psihoterapevti na Malti so lahko zaposleni v vseh sektorjih, razen na področju duševnega zdravja, ki je še vedno domena psihiatrov.

Stanje v Nemčiji

Kathy Reboly je predstavila pot sprejemanja novega nemškega zakona o psihoterapiji, ki je bil sprejet konec leta 2019 in je določil novo, neposredno akademsko pot izobraževanja za psihoterapevte takoj po maturi. Pri oblikovanju in sprejemanju zakona o psihoterapiji je odigralo pomembno vlogo tudi združenje pacientov. To je jasno poudarilo, da želi, da paciente obravnavajo psihoterapevti in ne psihologi ali psihiatri, kar je pomembno pripomoglo tudi k političnemu razumevanju področja psihoterapije. V Nemčiji je tudi vzpostavljena Zbornica psihoterapevtov, ki trenutno šteje 45.000 članov. Prevod celotnega govora Rebolyjeve lahko najdete spodaj v prilogi 1.

Stanje na Hrvaškem

Tamara Prevendar je predstavila hrvaški zakon o psihoterapiji. Zakon je bil sprejet leta 2018 in vključuje vsebino, pogoje in način izvajanja psihoterapevtske dejavnosti, standarde izobraževanja, pogoje za ustanovitev Hrvaške zbornice psihoterapevtov in za strokovni nadzor nad izvajanjem psihoterapevtske dejavnosti. Tisto, po čemer se hrvaški zakon razlikuje od vseh drugih do zdaj sprejetih regulativ v Evropi, je, da je področje psihoterapije v pristojnosti Ministrstva za socialne zadeve. Prav tako spada pod okrilje tega ministrstva Zakon o psihološki dejavnosti. Zakon o psihoterapevtski dejavnosti ureja psihoterapijo kot ekonomsko dejavnost, kar pomeni, da je urejena izven zdravstvenega sistema. Zavarovalnica povrne le stroške psihoterapevtske obravnave, ki jo izvajajo psihiatri.

Zakon o psihoterapevtski dejavnosti določa, da je psihoterapevt lahko nekdo, ki je zaključil drugo stopnjo študija psihologije, medicine, socialnega dela,

edukacijske rehabilitacije, socialne pedagogike, pedagogike in logopedije ter uspešno opravil najmanj štiriletno edukacijo v enem od psihoterapevtskih pristopov, ki jih priznava EAP (Evropska zveza za psihoterapijo). Vsi ostali, ki želijo opravljati psihoterapijo, jo lahko opravljajo samo kot psihoterapevti svetovalci.

Več o situaciji na Hrvaškem lahko preberete v:

Prevendar, T. (2019). Proces oblikovanja in reguliranja psihoterapije kot poklica na Hrvaškem. *Slovenska revija za psihoterapijo Kairos, 13*(3-4), 131-153.

Stanje v Srbiji

Zoran Milivojević je poudaril, da je v Združenju psihoterapevtov Srbije, ki mu predseduje, povezanih 27 društev. Združenje psihoterapevtov Srbije deluje že 22 let. Težnje po zakonski urejenosti področja psihoterapije so jih vzpodbudile, da oblikovali že prvi osnutek zakona, ki ga še dopolnjujejo. Tudi v Srbiji je predviden sistem zbornice. Odločili so se, da bodo predlagali, da se uveljavita dva naziva – psihoterapevt in psihoterapevt pod supervizijo. Drugi naziv je začasen in ga ima posameznik lahko tri do pet let. Po tem obdobju je predviden strokovni izpit in pridobitev licence preko zbornice. Ugotovili so tudi, da je dobro plačati pravnike za pisanje zakona drugega osnutka, tako da predvideva, da bo končan do konca junija 2020.

V lanskem letu so imeli spor s psihologi, ki so definirali psihološko prakso tako, da je psihoterapija del psihološke prakse, ki jo lahko opravljajo samo psihologi. V Srbiji zakon o psihološki dejavnosti že obstaja, vendar se zdaj pripravlja druga verzija tega zakona. V njej so poskušali prevzeti psihoterapijo v celoti pod svoje okrilje. Prišlo je do močne reakcije s strani psihoterapevtov, tako da so psihologi umaknili svoj predlog o prevzemu psihoterapije. To je dobro vplivalo na povezanost in aktivnost v Združenju psihoterapevtov, prav tako pa je prišlo do javnih razprav, kaj je psihoterapija.

V času korona krize je Združenje organiziralo 430 psihoterapevtov in psihoterapevtov pod supervizijo, ki so nudili brezplačne seanse. Na spletni strani Združenja so objavili seznam terapevtov, ki so bili dostopni v različnih mestih in krajih po Srbiji. Na ta način je veliko ljudi izvedelo za psihoterapevte, kar jim je pomagalo k še večji prepoznavnosti.

V Združenju psihoterapevtov Srbije prihaja tudi do integracije med različnimi psihoterapevtskimi pristopi. Psihoterapevt je t.i. tretja identiteta. Prva je npr. socialni delavec, ki nato izbere določen psihoterapevtki pristop, npr. geštalt, in je v rivalitetnem odnosu do drugih pristopov, Združenje pa nato poskrbi za skupno identiteto psihoterapevta. Vsako leto organizirajo konferenco z okoli

400 udeleženci. Združenje tudi spodbuja svoje člane, da so nastopajo v medijih. Tri univerze ponujajo študij propedevtike.

Združenje deluje na način, kot da zakon že obstaja. Sčasoma vse več ljudi pozna pravila in načela povezana s psihoterapijo kot samostojnim poklicem. Psihoterapevti so v krogih psihologov in psihiatrov že dobro prepoznani, vendar pa do težav še vedno prihaja pri dialogu z vladajočo politiko. Milivojević pričakuje, da bo Srbija sprejela zakon v dveh do štirih letih. V Srbiji pa se soočajo tudi s problemom t.i. samooklicanimi psihoterapevti. Kot primer je navedel primer nekega kliničnega psihologa, ki psihoterapevtske izobrazbe nima, vodi pa di društvo za psihoterapijo, svetovanje in coaching. Na ta način se napačno predstavlja v javnosti, na socialnih omrežjih mu sledi pa kar precej ljudi. Z zakonom bodo take anomalije odpravljene, saj bo poklic psihoterapevta zaščiten.

Stanje v Sloveniji

Celoten govor Tomaža Flajsa najdete spodaj v prilogi 2.

Glavni poudarki iz razprave

Veselilo nas je, da se je po uvodnih predstavitvah v razpravo vključila državna sekretarka ministrstva za zdravje, dr. Tina Bregant, ki je najprej povlekla vzporednico z Malto in Slovenijo, saj se, podobno kot na Malti, kjer se je v času sprejemanja zakona o psihoterapiji zamenjalo pet ministrov za zdravje, dogaja tudi v Sloveniji. Bergantova je poudarila, da je duševno zdravje eno ključnih področij javnega zdravja in da se soočamo z epidemijo duševnih motenj. V Sloveniji k temu prispeva tudi dolgotrajna narodna razcepljenost in epigenetske spremembe, povezane z drugo svetovno vojno. Ta razcepljenost se pokaže tudi takrat, ko bi morali sodelovati, kot je to v primeru sprejemanja zakona.

Kako regulirati in razvijati psihoterapijo v Sloveniji, je strateško vprašanje. Po njenem mnenju je psihoterapija komplementarna medicini, vendar se zaveda, da to morda ni najboljša rešitev za ljudi, ki potrebujejo psihoterapevtsko pomoč. Psihoterapija bi morala biti na osnovi etičnih vodil zgrajena na treh stebrih: izobraževanju, praksi in raziskovanju. Vse to bi moralo biti vključeno v zakone in zakoni bi morali biti instrumentalni.

Po njeni oceni se Slovenija ne razlikuje veliko od Nemčije. Pridružila se je mnenju dr. Reboly, da so zakoni pomembni, vendar ti s seboj prinesejo tudi precej birokracije. Po njenem mnenju bi se lahko tudi v Sloveniji odločili za ustanovitev Psihoterapevtske zbornice (podobno kot jo imajo v Nemčiji), saj

je slovensko ministrstvo za zdravje tako rešitev že uveljavilo (npr. Zdravniška zbornica). Takšen zakonodajni okvir pa seveda za seboj potegne veliko finančno obremenitev. Zdravstveni sektor se trenutno bori s finančnimi problemi. Kot primer je navedla zdravstveno krizo zaradi korone, saj je bilo treba dati v zdravstveni sektor vložiti 6 % BDP, kar lahko pripelje tudi do ekonomske krize. Jasno je, da v krizi trpi tudi duševno zdravje, zato bi morala biti zakonska urejenost področja psihoterapije ena od prioritet. Bergantova upa, da bomo v Sloveniji uspeli urediti pogoje, v katerih se bo psihoterapija razvijala in ne le preživela.

Izrazila je tudi upanje, da bodo ljudje, ki so sodelovali na spletni okrogli mizi, ministrstvu za zdravje pomagali implementirati dobre prakse. Zaradi razmer, ki trentuno vladajo, je trenutna prioriteta Ministrstva za zdravje urejanje težav, ki jih prinaša korona. Poleg tega urejajo tudi druge zelo pomembne zakone, npr. z zakon o nalezljivih boleznih, zdravstveni zakon in še nekatere druge zakone, zato ne more obljubiti, da bi se lahko duševnemu zdravju posvetili pred jesenjo 2020. Hkrati pa meni, da bi morali udeleženci okrogle mize slediti svoji poti in upa, da bi lahko hodili po tej poti skupaj z ministrstvom, zato je predlagala, če organizatorji okrogle mize zaprosijo za sestanek z njo, tako da bi se lahko pogovorili, kaj je možno narediti. Na koncu se je zahvalila za prispevke govorcev, ki jih je doživela kot navdihujoče.

Miran Možina se je zahvalil za vabilo in obljubil, da bodo organizatorji okrogle mize nemudoma zaprosili za sestanek.

Pritz je nato vprašal Bregantovo, kakšna so stališča različnih političnih strank do psihoterapevtskega zakona, glede na to, da bo zakon sprejemal parlament. Odgovorila je, da mora ministrstvo za zdravje pripraviti predlog, vendar mora biti dosežen širši konsenz. Kolikor sama razume, naj bi predlog zakona pripravila tri ministrstva, poleg zdravstvenega še Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, zato bo proces priprave zakona zahtevnejši, kot če bi šlo le za Ministrstvo za zdravje. Potrdila je, da pa gre predlog zakona nato v postopek sprejemanja v parlamentu in nato na vlado. Reboly je dodala, da je šlo po enakih korakih tudi v Nemčiji.

Možina je nato kot vprašanje Rebolyjevi izpostavil, da Ministrstvo za zdravje stalno poudarja, da se mora stroka poenotiti in se na ta način izogiba svoji odgovornosti ter opravičuje svojo neaktivnost v zvezi s pripravo predloga zakona o psihoterapiji. V demokraciji ne more nikoli priti do popolnega poenotenja, kar je v svojem mnenju izpostavil tudi Varuh človekovih pravic, ki se je kritično izrazil do takega načina delovanja Ministrstva za zdravje. Možini je bilo zato všeč, da je nemško ministrstvo za zdravje naročilo obsežno študijo o stanju izobraževanja iz psihoterapije, ki jo je v nekaj letih izvedel tim raziskovalcev iz Univerze v Jeni (poročilo je bilo izdano leta 2009), ki je ministrstvu pomagalo

pri oblikovanju lastnega stališča kljub neenotnosti stroke, kar je potem pripomoglo k sprejetju zakona.

Rebolyjeva je na to odgovorila, da se je politični proces, v katerem niso sodelovali samo strokovni krogi, temveč se je odvijal široko na nacionalni ravni, in ki je pripeljal do sprejetja zakona leta 2019, začel že približno deset let prej, in sicer leta 2009. Za začetek procesa je bil pomemben angažma političarke iz vrst krščanske demokratske stranke Annette Widmann-Mauz, ki se je leta 2009 začela zavzemati za psihoterapevtski zakon. Proces je potem trajal več let, dokler ni Jens Spahn, sedanji minister za zdravje, zakon uveljavil. Pri tem je zanimivo, da se ni toliko ukvarjal z zdravniki oz. z medicinsko stroko, temveč se je osredotočil na skrb za duševno zdravje v širšem smislu. Med drugim se je oprl tudi na veliko raziskav, ki kažejo, da je ambulantni sistem cenejši od psihiatričnih klinik.

Na vprašanje udeleženca okrogle mize, kaj je možno narediti, da bi prišli do dobrega zakona, je Rebolyjeva poudarila, da je pomembna evropska perspektiva, ne gre le za slovenskega, hrvaškega ali nemškega psihoterapevta, temveč za evropsko vprašanje, gre za »evropskega psihoterapevta«,. Prevendarjeva je dodala, da se pojavlja tudi vprašanje mobilnosti psihoterapevtov med državami Evropske unije. Ali torej delujemo tudi v smeri, da bi ob različnih zakonih, ki obstajajo v raznih državah, omogočili mobilnost psihoterapevtov?

Bregantova se je strinjala, da smo Evropejci in da živimo v Evropski uniji, vendar je po njenem mnenju težko pričakovati, da bi lahko EU oblikovala univerzalni zakon za vse članice. Pomembno je, da EU pusti posamezni državi svobodni prostor na področju zakonskega urejanja določenega področja. Tako je pomembno, da nekaj stvari naredimo v svoji deželi in nekaj na širši bazi. Ne verjame, da bi EU lahko harmonizirala zakone, še posebno ne v državah, kot je Slovenija, kjer zakona sploh še ni. Vendar meni, da je skrb za duševno zdravje problem v celotni EU in da nam je v trenutni korona krizi postalo še bolj jasno, da smo del Evrope ter da si lahko pomagamo samo tako, da sodelujemo in se učimo drug od drugega. Evropski Komisar za zdravje je zaradi korona krize namenil veliko sredstev v zdravstevni sektor. Najbolj se je lahko povezala s tem, kar je povedala Rebolyjeva, vendar ne gre samo za vprašanje, kaj je treba narediti, temveč tudi, kako narediti, kar je po njenem mnenju najtežje. V Sloveniji moramo nas na tem področju časa še veliko dela.

Flajs se je strinjal, da ima vsaka država svoje specifičnosti, tako da ne more obstajati zakonodajna univerzalnost. EAP, kot je na začetku poudaril Cassar, je pobudnica skupnega izobraževalnega okvirja. Deset držav, med njimi tudi Slovenija preko Slovenske krovne zveze za psihoterapijo, je že podalo svoje predloge za skupni izobraževalni okvir. Gre torej za iskanje skupnih imenovalcev,

kot na primer, da je psihoterapija samostojni poklic in akademska disciplina ter da obstajajo v izobraževanju trije stebri – ne samo teorija, temveč tudi učna izkušnja in psihoterapevtska praksa pod supervizijo. Nekaj splošnih načel bi lahko veljalo za vse psihoterapevtske zakonodaje v različnih državah.

V zaključnih izjavah je Pritz rekel, da je zanimivo slišati, da imamo vsi podobne izkušnje z birokracijo in s težavno potjo zakonskega urejanja področja psihoterapije. Meni, da je poklic psihoterapevta težko razumeti tistim, ki so zunaj, saj gre za zaprto, hermetično dejavnost, medtem ko je za politično delovanje treba nastopati navzven. Psihoterapevtski poklic je introvertiran poklic, medtem ko je za politični boj potrebna ekstrovertnost, izvajanje pritiska. Tega pa se v psihoterapiji ne učimo. Učimo se sprejemati razumevanje drugega, poslušati in zadrževati lastne ideje. To ustvarja razcep med aktivisti in psihoterapevti, ki opravljajo svoje vsakdanje delo. Glede evropskega vprašanja tudi meni, da gre za konvergentno proceduro, tako da bo na koncu EU imela funkcijo v smislu podajanja smernic, vendar nič več kot to. Misli globalno, deluj lokalno, je lahko nasvet tudi za vse nas.

Cassar je poudaril, da morajo biti psihoterapevti tudi politiki, če želijo priti do zakona. Tisti, ki poskušajo lobirati, da bo poklic psihoterapevta priznan in reguliran, morajo govoriti isti jezik kot politiki. Morajo biti strategi in se morajo reklamirati, tako kot se reklamirajo politiki, prav tako pa je politiko treba prepričati, da bo imela država od reguliranja psihoterapije korist.

Prevendarjeva je poudarila, da imamo vsi izkušnje z različnimi interesi različnih interesnih skupin, tako da napredek v prizadevanjih za zakon ni linearen, tako da po lahko tudi po najhujšem padcu pride do novega zaleta, s pomočjo katerega se doseže cilj.

Milivojević je povedal, da ni lahko živeti v Srbiji, vendar gre po njegovem prizadevanje za psihoterapijo kot poklic v pravo smer. Upa, da gre pri tem za evolucijski proces, tako da bo prvi korak sprejetje zakona, nato pa akademski študij. Izgleda, kot da so ujeti v »kavelj 22« v smislu, da moraš imeti poklic, če hočeš imeti univerzitetni študij oz. ne moreš imeti poklica, če nimaš univerzitetnega študija. V Srbiji so se temu izognili, tako da je izrazil optimizem glede sprejetja zakona.

Rebolyjeva je pripomnila, da je zanimivo slišati, kako smo si glede izkušenj v različnih državah blizu. V Nemčiji so v okviru kampanje za zakon poslali pismo vsakemu politiku posebej, v katerem so predstavili svoje stališče.

Flajs je potrdil, da smo Slovenci razdeljen narod in da se šele učimo komunicirati. Na okrogli mizi je bilo govora o politični dimenziji psihoterapije, vendar je pomembno, kako razumemo pojem politika. Za Flajsa to ni boj ene interesne skupine proti drugi z namenom vsiljevanja lastnega interesa, temveč ga razume

bolj v smislu Hannah Arendt, da je to prizadevanje za vzdrževanje pluralnosti v družbi. Njegova želja je, da bi medicinska stran vstopila v dialog z organizatorji okrogle mize, kar se v delovni skupini žal ni zgodilo. Vsi skupaj lahko veliko dodamo in podelimo veliko zanimivih in koristnih idej. Če do tega sodelovanja ne bo prišlo, se boji, da se ne bomo mogli premakniti iz mrtve točke, na kateri smo sedaj.

Možina je zaključil, da mu je bilo na okrogli mizi pomembno začutiti vzdušje odprtosti in pluralnosti. Bilo je dobro vzdušje, tako da se je zahvalil za podporo drugih držav Sloveniji in vsem organizatorjem okrogle mize. Izrazil je prepričanje, da bo skupina organizatorjev okrogle mize s svojim delom nadaljevala. Poudaril je, da se je v šestnajstih letih svojega prizadevanja za zakon naučil potrpežljivosti. Zadnja leta mu je bil v zadovoljstvo način sodelovanja v delovni skupini, ki je pripravila tudi to okroglo mizo, tako da ko bo odšel v penzijo, si bo lahko rekel, da je naredil vse, kar je bilo v njegovi moči. In ne glede na izid, mu bo ostalo v spominu, da si je za zakon prizadeval v dobri družbi.

Podrobnejše informacije situaciji v Sloveniji ter o novih zakonih v Nemčiji, na Hrvaškem in Malti so na voljo v:

Miran Možina, Tomaž Flajs, Drago Jerebic, Irena Kosovel, Urška Kranjc Jakša in Primož Rakovec (2018). Čas za zakon je dozorel: O novostih glede normativne ureditve psihoterapije in psihosocialnega svetovanja v Sloveniji. *Slovenska revija za psihoterapijo Kairos*, *12*(3-4), 7-39.

Miran Možina, Tomaž Flajs, Drago Jerebic, Irena Kosovel, Urška Kranjc Jakša, Alenka Milič in Primož Rakovec (2018). Hrvaška, Malta in Nemčija v letu 2018 sprejele zakone o psihoterapiji: kaj pa Slovenija? *Slovenska revija za psihoterapijo Kairos*, *12*(3-4), 245-272.

Priloge:

Govor Kathy Reboly
Govor Tomaža Flajsa
Odgovor Varuha človekovih pravic na pritožbo o delovanju Ministrstva za zdravje iz dne 2. 6. 2020

Priloga 1

Katharina Reboly: Novi nemški Zakon o psihoterapiji

Nemški zvezni svet je konec leta 2019 dokončno sprejel novi Zakon o psihoterapiji (Psychotherapeutengesetz, kratica PsychThG), ki ga je nemški zvezni parlament sprejel 26. septembra 2019. Novi zakon bo stopil v veljavo 1. septembra 2020.

Vzpostavlja novo pot izobraževanja - petletni visokošolski študij po maturi, ki je v skladu z bolonjskim sistemom razdeljen na triletni dodiplomski program (1. bolonjska stopnja) in dvoletni magistrski program (2. bolonjska stopnja) ter se zaključi z enotnim strokovnim izpitom. Podobno kot velja za študij medicine bo novi petletni študij psihoterapije po uspešnem zaključku študija ter opravljenem strokovnem izpitu vodil do licence, torej do dovoljenja za opravljanje poklica.

S tem dosedanji študij psihologije ne vodi več do poklica psihoterapevt, študij pedagogike pa ne do poklica psihoterapevt za otroke in mladostnike. Do sedaj so morali bodoči psihološki psihoterapevti dokončati magistrski študij klinične psihologije. Psihoterapevti za otroke in mladostnike pa so lahko do ustreznega izobraževanja pristopili s končanim študijem pedagogike, ki so ga morali nadaljevati vsaj tri leta v državno priznanem izobraževalnem inštitutu za psihoterapijo. Šele z uspešno zaključenim izobraževanjem po priznanem psihoterapevtskem pristopu in opravljenim strokovnim izpitom so pridobili dovoljenje za opravljanje poklica (licenco) in s tem priznanje svoje specializacije.

V skladu z novim zakonom bodo morali psihoterapevti v nadaljnjem izobraževanju (nemško Psychotherapeut in Weiterbildung -PiW) opraviti najmanj petletno nadaljnje izobraževanje v stacionarnih oblikah zdravljenja (npr. bolnice, dnevne bolnice), ambulantah in preventivnem kontekstu, za katero so plačani po uradnih postavkah. Z nadaljnjim izobraževanjem bodo pridobili strokovno znanje za različne psihoterapevtske pristope (KVT, globinske psihoterapije, analitične psihoterapije in nedavno priznane sistemske terapije), ki so v Nemčiji priznani na osnovi zahtevnih postopkov preverjanja njihove učinkovitosti[7]. Tako bodo prišli do zaščitenega poklicnega naziva »psihoterapevt«. Na ta način bodo pridobili tudi pravico do vpisa v registre, ki jih vodi vsaka nemška dežela posebej za zdravnike, ki so dobili koncesijo (to pomeni, da njihove storitve plačujejo zavarovalnice). Pri teh deželnih zdravniških združenjih (nemško Kassenärztliche Vereinigung des Landes - KV) bodo tako lahko zaprosili za dovoljenje za samostojno izvajanje psihoterapevtskih storitev v okviru javnega zdravstva.

Državno priznani izobraževalni inštituti, ki so bile do zdaj zasebni, naj bi se v skladu z novim zakonom preoblikovali v inštitute za nadaljnje izobraževanje, pri čemer naj bi njihove učne ambulante, ki so bile vključene v javni zdravstveni sistem, ne opravljale zgolj izobraževalne funkcije, temveč naj bi se bolj vključile v zdravstveno oskrbo. S tem bi lahko v okviru nadaljnjega izobraževanja za psihoterapevte psihoterapevtske izobraževalne ustanove prevzele vodilno

7 Leta 1999 je v skladu s takrat sprejetim zakonom o psihoterapiji začel delovati t. i. Znanstveni svet (Wissenschaftliche Beirat) pri Zvezni zdravniški zbornici (Bundesärztekammer), ki je odločal o znanstvenosti določenega pristopa oziroma metode na osnovi dokazov o učinkovitosti za različne duševne motnje in s tem tudi posredno o možnosti za pridobitev koncesij za opravljanje psihoterapevtske dejavnosti v okviru javnega zdravstva.

vlogo pri nadzoru nad ambulantnim delom izobraževanja in se intenzivneje vključile v javno mrežo ambulantne psihoterapije v okviru javnega zdravstva.

Z enotnim državnim poimenovanjem poklica »psihoterapevt« je odpadel dosedanji dodatek »psihološki«[8], kar nakazuje na odmik od psihologije kot temeljne znanosti. Zdravniški psihoterapevti (specialisti psihosomatke medicine in psihoterapije) se prav tako lahko odločijo za poklicni naziv »psihoterapevt«, vendar lahko dodajo tudi naziv »zdravniški« psihoterapevt.

Zakon o psihoterapiji (PsychThG) je izobraževanje psihoterapevtov v prihodnosti preoblikoval do te mere, da novosti veljajo ne samo za bodoče psihoterapevte in za psihoterapevte v prehodnem dvanajstletnem obdobju, ampak tudi za že uveljavljene psihoterapevte. Zakon je poklicu psihoterapevt dal novo pravno podlago, razširil kompetence, priznal in nadgradil samostojnost, tako da so zdaj psihoterapevti glede svojega statusa postali enakovredni zdravnikom. Širjenje t.i. smernic za psihoterapijo (nemško Psychotherapierichtlinien) pa seveda ostaja dinamičen proces in jih bo možno v smislu nenehnega nadaljnjega razvoja prilagajati in izboljševati.

Dosedanje podiplomsko izobraževanje nadomešča reguliran univerzitetni študij (1. in 2. bolonjske stopnje), ki se zaključi s podelitvijo licence za opravljanje poklica psihoterapevt. Vsebino študija, minimalne zahteve in določbe ureja Pravilnik o licenciranju psihoterapevtov (nemško Approbationsordnung für Psychotherapeutinnen und Psychotherapeuten - PsychTh-ApprO). Da bi zagotovili pravočasno in vsesplošno izvajanje novega študija na uveljavljenih univerzah, je pravilnik o licenciranju zasnovan tako, da bodo lahko fakultete, ki izvajajo študij psihologije, še naprej izhajale iz psihologije kot ene od temeljnih znanosti psihoterapije, vendar bodo vsebine v sklopu novega polivalentnega dodiplomskega študija psihoterapije preoblikovali.

Pravilnik o licenciranju določa takojšnjo vzpostavitev neposrednega akademskega študija psihoterapije po maturi. Zanimivo bo, kako se bodo različne znanosti in visokošolski učitelji temu prilagodili. Glede na Pravilnik bo možen cel spekter novosti: od minimalnih prilagoditev študijskih vsebin dosedanjih smeri psihologije (kar lahko povzroči odmik od akademske psihologije, sorodnih področij uporabe in dosedanjih zaposlitvenih možnosti), preko etabliranja psihoterapije na javnih medicinskih, humanističnih in družboslovnih fakultetah ali privatnih univerzah pa vse do uveljavljanja samostojnih fakultet za psihoterapevtsko znanost.

8 Zakon o psihoterapiji iz let 1999 je razločil medicinsko in psihološko psihoterapijo ter v njenem okviru uvedel dva nova poklica – *psihološkega psihoterapevta ter psihoterapevta za otroke in mladostnike*. Ta zakon je predstavljal predvsem uspeh za psihologe, ki so se borili zanj skoraj dvajset let. Psihološki psihoterapevti so lahko samostojno delovali znotraj zdravstvenega sistema in pridobili licenco in koncesijo od zdravstvenih zavarovalnic. Po novem zakonu o psihoterapiji naziva »psihološki psihoterapevt« ne bo več, temveč samo »psihoterapevt«..

Priloga 2
Tomaž Flajs: Predstavitev stanja normativne urejenosti psihoterapije v Sloveniji

Prve pobude za zakonsko ureditev psihoterapije v Sloveniji sta vsaka zase že leta 2005 podali dve ključni slovenski strokovni organizaciji s področja psihoterapije: Slovenska krovna zveza za psihoterapijo, ki združuje pod svojim okriljem deset različnih psihoterapevtskih pristopov oz. društev in Združenje psihoterapevtov Slovenije, ki je pionirska organizacija s področja psihoterapije v Sloveniji, povezuje pa predvsem psihoterapevte delujoče v okviru zdravstva in je zaslužna za uvajanje psihoterapevtske edukacije v slovenski prostor. Tako je bila na Ministrstvu za zdravje imenovana delovna skupina, ki je od leta 2006 do 2010 pripravila osnutek zakona o psihoterapevtski dejavnosti. Psihoterapevtska stroka je v tem obdobju strnila vrste in poenotila poglede na ureditev področja psihoterapije v osnutku zakona, ki je bil njeno skupno in usklajeno delo. Tik pred javno razpravo na osnutek zakona se je zamenjal minister za zdravje, že peti v času priprave zakona. Minister je delo na sprejemu zakona ustavil, češ da to ni prioriteta ministrstva za zdravje. Tako je bilo štiriletno delo devetčlanske delovne skupine zavrnjeno in pozabljeno. Edinstvena priložnost, da bi normirali področje psihoterapije, pa je bilo izgubljena. Sledila so leta različnih poskusov, da bi aktualne ministre za zdravje motivirali za ureditev področja psihoterapije, ki pa žal niso bili uspešni.

Neurejenost psihoterapevtskega prostora so najbolj občutili prav tisti, ki so psihoterapijo izvajali, zato ne čudi, da se je po nekaj letih zgodil pomemben premik v krogih strokovnih društev. ZPS in SKZP sta januarja 2016 sklenila Memorandum o sodelovanju na področju urejanja psihoterapevtske dejavnosti, junija istega leta pa so se za dosego istega cilja povezale v Kolegij tri fakultete, ki v Sloveniji izobražujejo za poklic psihoterapevta in psihosocialnega svetovalca: Fakulteta za psihoterapevtsko znanost Univerze Sigmunda Freuda v Ljubljani (SFU Ljubljana), Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani (TeoF) in Fakulteta za uporabne družbene študije iz Nove Gorice (FUDŠ). Pridružilo se jim je nekaj strokovnih psihoterapevtskih društev in društev, ki povezujejo uporabnike psihoterapevtskih storitev.

A sodelovanje med ZPS in SKZP zaradi razkola v ZPS ni zaživelo in Memorandum je ostal le mrtva črka na papirju. Kolegij treh fakultet pa je začel s sistematičnimi aktivnostmi, v katere sta se vključili tudi Slovenska krovna zveza za psihoterapijo in Združenje zakonskih in družinskih terapevtov Slovenije (ZZDTS). Tako je leta 2016 prišlo do ustanovitve Slovenskega združenja za psihoterapijo in svetovanje (SZPS) s ciljem, da bi v prvi vrsti delovalo prav na

področju normativnega urejanja psihoterapije in ki bi lahko združevalo tako izvajalce kot uporabnike. Tako združenje danes povezuje psihoterapevte ne glede na psihoterapevtski pristop, kar je lahko dobra podlaga za strokovno zbornico, ko bo sprejet zakon. K sodelovanju je vabilo tudi ZPS, ki pa sodelovanje zavrača in je začelo zagovarjati stališče proti zakonu, kar je obratno od stališča iz let 2006 do 2010.

Strokovna naveza Kolegija treh fakultet, SZPS, SKZP in ZZDTS je v naslednjih dveh letih izvedla množico aktivnosti, s katerimi smo opozarjali na problematiko neurejenosti psihoterapije in psihosocialnega svetovanja tako v Državnem zboru RS kot tudi v Odboru za zdravje, na Ministrstvu za zdravje ter v širši strokovni in laični javnosti. Ena od prelomnih aktivnosti je bilo oblikovanje pripomb na osnutek Resolucije o nacionalnem programu duševnega zdravja za obdobje od 2018 do 2028 (v nadaljevanju Resolucija), s katerimi so opozorili, da je v tako pomembnem strateškem dokumentu »izpadlo« celotno področje psihoterapije, saj ta ni bila niti omenjena. Po intenzivnih prizadevanjih in argumentiranju so bile pripombe upoštevane. Tako je Resolucija, ki je bila v parlamentu potrjena marca 2018, med svoje obveze med drugim zapisala, da se normativno uredi področje psihoterapije in svetovanja in določila, da je to medresorska naloga Ministrstva za zdravje, Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (zadnji odgovor tega ministrstva je v prilogi) ter Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

V marcu 2018 je v okviru MZ sledilo imenovanje medresorske delovne skupine za pripravo predloga normativne ureditve psihoterapije v Sloveniji (v nadaljevanju DS), katere naloga je bila priprava osnutka zakona o normativni ureditvi psihoterapije in svetovanja v Sloveniji z rokom do konca leta 2018. Rok za sprejem zakona v parlamentu je bil do konca 2019 in rok za implementacijo zakona do konca leta 2020. Vse to so bili nujno potrebni koraki v smeri vzpostavljanja pogojev za razreševanje neurejenega področja psihoterapije v Sloveniji.

A že prva srečanja v DS so pokazala, da se zastopniki ZPS, zbornice kliničnih psihologov in RSK za psihiatrijo upirajo vsakršnemu delu na oblikovanju zakona, kar je v nadaljnjih štirih srečanjih preraslo v pravo obstrukcijo dela DS. Jasno pa se je tudi izkazalo, da sta se soočila dva pogleda na način ureditve psihoterapije in svetovanja pri nas in sicer: ožji medicinski, ki želi psihoterapijo kot metodo dela zapreti v obzidje zdravstva in ohraniti status quo zgolj z večanjem števila kliničnih psihologov, torej brez zakonske ureditve področja ter širši, ki prepoznava psihoterapijo kot samostojno znanstveno disciplino in samostojen neodvisen poklic, ki ima avtonomno področje delovanja v vseh družbenih resorjih od zdravstva, šolstva, sociale, sodstva, gospodarstva itd. Po tem t.i. »kontekstualnem modelu« je naloga psihoterapije mnogo širša od zdravljenja samega in sicer od

pomoči ljudem v čustvenih stiskah, izgubah, stresnih situacijah do osebnostne rasti in s tem večanja kvalitete življenja do najširše preventive.

Člani delovne skupine so bili s strani vodje delovne skupine napoteni, da pripravijo čim več pisnega gradiva, ki bo osnova za oblikovanje zakona, kar je del članov, to so organizatorji današnje okrogle mize, pripravilo v obsegu več sto strani (osnutek predlog zakona o psihoterapevtski dejavnosti, vključno z analizo trenutnega stanja psihoterapije v Sloveniji, mednarodno primerjavo normativnih ureditev psihoterapije in svetovanja, osnutek psihoterapevtskih standardov, etični kodeks idr.) in ga predalo na MZ do srede septembra 2018. S strani MZ odziva na gradivo ni bilo. Še več, MZ se je ovilo v molk. Po spodbudnem začetku v prvi polovici leta 2018 je delo v delovni skupini zastalo, uradnih informacij zakaj pa do danes člani delovne skupine niso dobili.

Naveza Kolegija treh fakultet (SFU Ljubljana, TEOF in FUDŠ) ter treh strokovnih združenj s področja psihoterapije (SZPS SKZP in ZZDT), to smo vsi organizatorji današnje okrogle mize, je navkljub zastoju dela v DS oziroma prav zaradi tega nadaljevala z aktivizmom. Tako smo v letu 2019 obiskali poslanske skupine v parlamentu RS in jih zaprosili za pomoč pri ponovnem zagonu aktivnosti, pisno smo se obrnili na vse tri ministre, zadolžene za projekt normativne ureditve psihoterapije in svetovanja, v septembru 2019 pa smo obiskali tudi varuha človekovih pravic. Na izrecna vprašanja, kaj se dogaja in pobude za razgovor pri ministrih, pravih odzivov ni.

Naš ključni predlog za nadaljevanje normativnega urejanja psihoterapije v Sloveniji je:

- Na osnovi gradiv, ki jih je Delovna skupina za pripravo zakona o psihoterapiji predložila MZ jeseni 2018, naj MZ zadolži Službo vlade Republike Slovenije za zakonodajo, da napiše ogrodje zakona. Vztrajamo na stališču, da smo v delovni skupini pripravili dovolj kvalitetnega strokovnega gradiva, da lahko državna uprava začne s svojim delom. Kot je poudaril tudi Varuh v svojem mnenju 2. 6. 2020: »Varuh sicer razume, da je za oblikovanje predloga zakona ključna uskladitev različnih strokovnih stališč, vendar pa ne razumemo, kako naj bi do tovrstne uskladitve prišlo, če se delovna skupina ne sestaja več. Tudi sicer razhajanja v stroki, ki so del demokratične družbe, za katero je značilen pluralizem mnenj, ne smejo predstavljati ovire za sprejem nujnih ukrepov, od katerih je odvisno duševno zdravje marsikaterega prebivalca Slovenije.« (celoten odgovor Varuha je v prilogi)

Priloga 3

Odgovor Varuha človekovih pravic v zvezi z postopki Ministrstva za zdravje

Varuh človekovih pravic
Dunajska cesta 56
1109 Ljubljana

Številka: 9.4-53/2019-10-COT
Datum: 02/06/2020

Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (v nadaljevanju Varuh) je prejel vaš dopis, v katerem prosite za informacijo o obravnavi vaše pobude, ki se nanaša na normativno ureditev psihoterapije.

Sporočamo vam, da se je v predmetni zadevi Varuh oktobra 2019 obrnil na vsa pristojna ministrstva, pri čemer nas je zanimalo, zakaj se ne odzivajo na vaše poizvedbe v zvezi s prekinitvijo delovanja delovne skupine. Ministrstva smo vprašali tudi, ali izvajajo aktivnosti za normativno ureditev psihoterapije, katere dejavnosti izvajajo ter časovni okvir aktivnosti za pripravo predloga zakona o psihoterapiji in svetovanju, sprejemom tega zakona in njegovo implementacijo.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (v nadaljevanju MDDSZ), ki je na našo poizvedbo odgovorilo šele januarja 2020 po posredovani urgenci nam svoje neodzivnosti na vaše dopise ni pojasnilo. Enako pojasnil ni podalo Ministrstvo za zdravje (v nadaljevanju MZ). Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport (v nadaljevanju MIZŠ) pa nam je sporočilo, da na en dopis niso odgovorili zaradi administrativne napake pri razvrščanju pošte. Dopis so našli šele po opozorilu Varuha in naj bi nanj tudi odgovorili.

Medtem ko Varuh pojasnila MIZŠ sprejema pa smo težje sprejeli molk MDDSZ in MZ, ki je po našem mnenju nedopusten, saj bi vam morali odgovoriti na posredovane dopise. Prav tako je nedopustno, da nam MZ ni pojasnil, kdaj naj bi ponovno pristopili k urejanju področja psihoterapije. Iz odgovora MZ namreč izhaja, da je bila delovna skupina imenovana za določeno obdobje, in sicer do 31. 12. 2018, nato pa delovna skupina ni bila ponovno imenovana. Kot navaja MZ je razloge za »začasno prenehanje dela«, delovne skupine pojasnila Vlada RS na redni seji dne 9. 5. 2019. V odgovoru na poslanski vprašanji je Vlada RS navedla, da težave predstavlja usklajevanje stališč in priprava izhodišč za področje dejavnosti psihoterapije in svetovanja, ki naj bi trajala še nekaj časa, stališča različnih strok si namreč nasprotujejo. To je sicer razvidno tudi iz odgovora MDDSZ Varuhu, v katerem je navedeno ministrstvo zapisalo da menijo,

da normativna ureditev psihosocialnega svetovanja kot metode dela ni potrebna.

Pred oblikovanjem končnega predloga naj bi bilo po mnenju Vlade RS pomembno, da bodo pogledi različnih strok usklajeni in da bo izbran najbolj ustrezen koncept. MZ, MIZŠ in MDDSZ naj bi na podlagi delovnega gradiva v letu 2019 nadaljevala z oblikovanjem koncepta ureditve psihoterapije in svetovanja. Na podlagi usklajenih stališč pa naj bi bil pripravljen usklajen predlog normativne ureditve. MZ je v odgovoru poudarilo še, da se zaveda nujnosti ureditve področja psihoterapije in da bo ureditev tega področja vključilo v Normativni program dela Vlade RS, ko bo to najhitreje možno upoštevajoč kadrovske vire in postavljene prioritete.

Kljub zagotovilom MZ, da se zavedajo nujnosti ureditve področja psihoterapije, Varuh ocenjuje, da MZ temu vprašanju ne namenja zadostne pozornosti. Očitno je namreč, da so s prenehanjem delovanja delovne skupine ob koncu leta 2018, zastale vse aktivnosti na tem področju. Varuh sicer razume, da je za oblikovanje predloga zakona ključna uskladitev različnih strokovnih stališč, vendar pa ne razumemo kako naj bi do tovrstne uskladitve prišlo, če se delovna skupina ne sestaja več. Tudi sicer razhajanja v stroki, ki so del demokratične družbe, za katero je značilen pluralizem mnenj, ne smejo predstavljati ovire za sprejem nujnih ukrepov, od katerih je odvisno duševno zdravje marsikaterega prebivalca Slovenije. Varuh je zato na delovnem sestanku ministra za zdravje pozval, da aktivno pristopi k razreševanju te problematike, vendar konkretnih zagotovil ministra nismo dobili.

Problematiko bomo zato še naprej aktivno spremljali in vse deležnike pozivali k čimprejšnji ureditvi tega področja, z našimi ugotovitvami pa vas bomo tudi seznanili. O problematiki normativne ureditve psihoterapije in zgoraj opisanih ugotovitvah varuha bomo poročali tudi v našem letnem poročilu.

S spoštovanjem,

Marjeta Cotman, namestnica varuha človekovih pravic